

Izvještaj sa Studentskog foruma *Povijesna perspektiva Osmanskog Carstva i Republike Turske*, Zagreb, 5. prosinca 2024.

Studentski forum *Povijesna perspektiva Osmanskog Carstva i Republike Turske* održan je 5. prosinca 2024. u Turskom kulturnom centru Yunus Emre u Zagrebu. Izlagачi na forumu bili su Davud Mešinović i Alen Šarić, studenti Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, te Ivana Đorđić, koja je nedavno diplomirala na istom Odsjeku. Prisutnima se najprije obratila gđa Helena Jendričko, tajnica Centra, koja je pozdravila okupljene u osobno ime i u ime ravnatelja Centra, gosp. Fuata Korkmaza. U pismu je ravnatelj pohvalio inicijativu studenata ističući značaj proučavanja povijesti i kulture Osmanskog Carstva, posebice njegove uloge u regiji. Tri izlaganja obuhvatila su raznovrsne aspekte osmanistike, od političkih i vojnih tema do književnosti i narativa koji istražuju osmansku i kasnije tursku prisutnost na našim prostorima.

Prvo izlaganje, *Uloga sufizma u konsolidaciji i širenju Osmanske moći*, održao je **Davud Mešinović**, čija je tema kronološki najstarija jer seže u početke osmanske države. Prisutnoj publici najprije je kratko objasnio začetke prisutnosti turkijskih plemena u Maloj Aziji označivši bitku kod Manzikerta (1071. godine) kao presudni događaj kojim započinje doseljavanje turkijskih nomada i dominacija Seldžuka u Maloj Aziji, čime su postavljeni temelji za daljnje širenje i razvoj društveno-političkog sustava, unutar kojeg je sufizam odigrao ključnu ulogu. Mešinović je naveo kako je sjedilački način života doprinio seldžučkoj pobjedi jer su razvili opskrbenne centre i lakše planirali daljnji tijek napada. Izlaganje je naglasilo ulogu sufizma, koji je postao ključna poveznica između raznih slojeva društva, posebno kroz institucije poput tekija. Vjera i disciplina bile su duboko povezane ne samo kod Turaka Seldžuka nego i kod Osmanlija koji su naslijedili Seldžuke, što je dodatno učvršćivalo vojnu i političku moć Osmanskog Carstva, koje je utemeljeno krajem 13. i početkom 14. stoljeća. Predavanje je obuhvatilo i simboliku Osmanovog sna, jednog od temeljnih mitova osmanske povijesti koji je poslužio za legitimaciju osmanske dinastije. Naime, prema snu iz Osmanova tijela izraslo je stablo koje je pružalo sjenu nad cijelim svijetom, što se tumači kao božanska volja da Osman i njegovi potomci imaju pravo na vladavinu svijetom. Koncept *gaze*, odnosno svetog rata za širenje islama, bio je ključan ne samo kao vjerski već i kao politički okvir koji je osmanskim vladarima omogućio legitimaciju njihovih osvajanja. U ranim fazama osmanske ekspanzije, ovaj je ideal motivirao vladare poput

Osmana I. i njegova sina Orhana da vode kampanje protiv kršćanskih teritorija na granicama Bizanta, predstavljajući te pohode kao ispunjenje vjerske dužnosti. Nakon analize djelovanja nekoliko vjerskih redova, poput bektašija, kalendarija i ahija, Mešinović je uspio pokazati kako su vjerski redovi djelovali kao sredstva za legitimaciju političke moći.

Alen Šarić u izlaganju *Osmanlije kao balkansko Drugo – predodžbe Osmanlija na Balkanu* obradio je temu viđenja osmanskog naslijeđa među Hrvatima, Bošnjacima i Srbima. Postavio je ključno pitanje: jesu li ova tri naroda shvatila značaj Osmanskog Carstva na svojim prostorima? Šarić je analizirao kako su se predodžbe o Osmanlijama mijenjale od raspada SFRJ-a do danas. Istaknuo je da su prve hrvatske predodžbe bile izrazito negativne, što ilustrira slika Ferda Quiquereza iz 19. stoljeća, na kojoj je Hrvatska prikazana u obliku žene u bijeloj haljini, simbolu čistoće i nevinosti, kao „predziđe kršćanstva”. Slični motivi pojavljuju se i u drugim zemljama srednje Europe. Zaključio je da su popularne turske serije posljednjih godina značajno promijenile predodžbu o Osmanlijama. U televizijskim serijalima Osmanlije su prikazani kao slojeviti likovi: romantični, intrigantni, ali i kulturno sofisticirani, što ih distancira od tradicionalne slike krvoločnih ratnika. Srpska predodžba Osmanlija usko je povezana s bitkom na Kosovu polju, koja se u epskim pjesmama slavi kao velika pobjeda Srbije. Predaja o Milošu Obiliću, koji je navodno ubio sultana Murata I., nema potvrdu u povijesnim izvorima, ali ostaje legenda koja je i danas prisutna u srpskoj narodnoj predaji. Bošnjaci su jedini narod koji Osmanlije vide kao integralni dio svoje povijesti. Naime, teritorij današnje Bosne i Hercegovine bio je dijelom Osmanskog Carstva sve do 1908. godine zbog čega je njihova povezanost s Osmanlijama ostala prisutna i do danas. Šarić je zaključio izlaganje spominjanjem rušenja Starog mosta u Mostaru 1993. godine, čime se nastojalo uništiti osmansko naslijeđe u Bosni i Hercegovini.

Posljednje izlaganje održala je **Ivana Đorđić** na temu *Turska intelektualka na razmeđu epoha: književna i politička praksa Halide Edip Adivar*. Izlaganje je obuhvatilo život i rad ove iznimne ličnosti, podijeljen u četiri ključne faze koje odražavaju njezin doprinos književnosti, politici i društvenim reformama. Prva faza njezina života odvijala se u razdoblju kasnog Osmanskog Carstva (1884–1918). Kao kći tajnika u sultanovoj palači, uživala je privilegiju vrhunskog obrazovanja. Školovala se na prestižnom američkom fakultetu u Istanbulu, a zahvaljujući tome postala je fluentna u engleskom i francuskom jeziku. U ovom razdoblju napisala je roman *Yeni Turan* (hrv. *Novi Turan*), koji se bavi pitanjima uloge žena i nacionalnog identiteta ističući važnost domovine iznad osobnih želja pojedinca. Druga faza, koja se smatra najvažnijom, vremenski se podudara s Turskim ratom za nezavisnost i osnivanjem Republike Turske. Tijekom ovih turbulentnih godina Halide je bila aktivna sudionica rata, najprije kao medicinska sestra, a potom i kao vojnkinja tijekom bitke kod Sakare. Njezin najvažniji roman iz ovog razdoblja, *Ateşten gömlek* (hrv. *Plamena košulja*), realistično prikazuje strahote rata i tursku borbu za slobodu. Nakon osnivanja Republike Turske, zbog neslaganja s politikom Mustafe Kemala Atatürka, odlučila se na egzil. Tijekom boravka u egzilu objavila je memoare na engleskom jeziku nastojeći približiti tursku borbu protiv „velikih sila” međunarodnoj javnosti. Ova djela pružaju uvid u teške uvjete kroz koje

je Turska prolazila tijekom svoje borbe za nezavisnost. Godine 1939. Halide se vratila u Tursku, čime je započela tzv. četvrta faza njezina života. U ovom razdoblju radila je kao sveučilišna profesorica i ostvarila jedan mandat u Velikoj narodnoj skupštini Turske. Počela je pisati drame pacifističkih poruka, u kojima je osuđivala totalitarne režime. Halide Edip Adıvar preminula je 1964. godine u Istanbulu ostavivši dubok trag u povijesti moderne Turske.

Zaključno, troje izlagača bavilo se metodološki raznovrsnim temama osmanske povijesti, od političke i nacionalne povijesti pa sve do feminizma i književnosti. Izlagači su zahvalili dr. sc. Korneliji Jurin Starčević, izv. prof., i dr. sc. Vjeranu Kursaru, izv. prof., što su im bili oslonac i podrška tijekom studija te ih poticali na istraživanje osmanskih tema. Nadamo se da će se ovaj skup kontinuirano odvijati te da će i ubuduće poticati mlade istraživače na istraživanje i raspravu o ključnim povijesnim i kulturnim temama Osmanskog Carstva i Republike Turske.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 20 2025.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XX, broj 20, 2025.

Glavna i odgovorna urednica
Marija Bišćan

Zamjenik glavne urednice
Ruben Prstec

Uredništvo
Filip Bačurin
Marija Bišćan
Adrian Filčić
Nera Kapustić
Karlo Košir
Ivan Moškato
Marko Perišić
Ruben Prstec
Matija Pudić

Urednici pripravnici
Tita Mikulaš
Benjamin Pintarec

Redakcija
Filip Bačurin
Marija Bišćan
Adrian Filčić
Nera Kapustić
Karlo Košir
Tita Mikulaš
Ivan Moškato
Marko Perišić
Benjamin Pintarec
Ruben Prstec
Matija Pudić

Tajnik Uredništva
Marko Perišić

Recenzenti
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Arijana Kolak Bošnjak
dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
dr. sc. Neven Budak
dr. sc. Mihovil Dabo
dr. sc. Vinko Korotaj Drača

dr. sc. Stipe Grgas
dr. sc. Branimir Janković
dr. sc. Maja Katušić
Dea Marić
dr. sc. Lidija Nikočević
dr. sc. Ana Rajković Pejić
dr. sc. Filip Šimetin Šegvić
dr. sc. Luka Špoljarić
dr. sc. Peter Štih
dr. sc. Nikola Tomašegović
dr. sc. Hrvoje Tutek
dr. sc. Nada Zečević
Andrija Živković

Lektura za hrvatski jezik
Antonia Buti
Nikolina Fajt
Grgur Gržetić
Lorenia Jantolek
Nera Kapustić
Mihaela Pokrivač
Martina Prosen

Lektura za engleski jezik
Marko Perišić
Ruben Prstec
Matija Pudić

Oblikovanje
FF Press

Izdavač
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Tisak
d. o. o. Studio moderna

Naklada
Tiskano u 75 primjeraka.

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa finansijski je omogućeno:

sredstvima koja je ustupio Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

sredstvima dobivenim na Natječaju za studentske programe Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu

Redakcija časopisa Pro tempore im iskreno zahvaljuje na finansijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva

Odsjek za povijest

(za: Uredništvo Pro tempore)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

Kontakt

casopis.protempore@gmail.com

Web-stranica

<https://protempore.ffzg.unizg.hr/>